

REGERINGSRÄTTENS DOM

Mål nr
1815-09

meddelad i Stockholm den 29 november 2010

KLAGANDE
AA

Ombud: Förbundsjuristen Tom Aspengren
LO-TCO Rättsskydd AB
Box 1155
111 81 Stockholm

MOTPART
Försäkringskassan
103 51 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE
Kammarrätten i Göteborgs dom den 9 januari 2009 i mål nr 5988-07, se bilaga

SAKEN
Arbetskadeförsäkring

REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Regeringsrätten avslår överklagandet.

Dok.Id 97386

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Wallingatan 2

Telefon
08-561 676 00
E-post: regeringsratten@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-12:00
13:00-16:30

YRKANDEN M.M.

AA yrkar livränta och anför bl.a. följande. Det saknas stöd för att uppställa krav på en specifik diagnos för att erhålla rätt till ersättning enligt lagen (1976:380) om arbetsskadeförsäkring, LAF. Kan den försäkrade visa att faktorerna sett till varaktighet, intensitet och omfattning varit skadliga och orsakat arbetshindrande symtom med inkomstförlust som följd, ska det typiskt sett räcka för att livränta ska utgå. Han har haft en mycket hög arbetsbelastning i ett katastrofartat läge innebärande bristande kontroll och stöd, och han har utvecklat för trauman typiska symtom. Efter översvämningen i Arvika blev han utsedd att delta i en grupp som skulle ta fram depåer med översvämningsmaterial åt dåvarande Statens räddningsverk. Han blev beordrad att åka till översvämningar på olika platser i Sverige och behövde ständigt vara nåbar per telefon. Detta var arbetsuppgifter som han fick utöver de han redan hade i sin heltidstjänst som brandmästare. Under november – december år 2000 arbetade han övertid 228 timmar, och perioden januari 2001 – november 2002 var hans övertid 644 timmar. Hans besvär har utvecklats och successivt försämrats i nära anslutning till en pågående skadlig yrkesexponering, dvs. det finns ett starkt tidsmässigt samband. Försäkringskassan kopplar ihop det tidsmässiga sambandet med sjukskrivningen 2002 och gör gällande att han insjuknat efter det att exponeringen upphört. Det är dock mer relevant att se till symtomdebut och den symtomutveckling som därefter skett. Utredningen visar också att exponeringen fortsatte. Han var inte klar med efterarbetet av översvämningar i andra städer när han blev sjukskriven i december 2002. Försäkringskassan uppställer ett för långtgående krav på vetenskapligt stöd för varaktiga besvär. I förarbetena är kravet på kunskap endast kopplat till ”skadlighet”. Enligt 4 kap. 1 § LAF räcker det att arbetsskada kan antas bestå under minst ett år. Kravet på visad varaktighet är således mycket lågt ställt (kan antas). Det saknas relevanta konkurrerande skadeorsaker som på ett trovärdigt sätt bättre kan förklara hans tillstånd i dag.

Försäkringskassan bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. En svårighet vid bedömningen är att begreppet utmattningssyndrom i sig är oklart

och svåravgränsat. Av arbetsbeskrivningen framgår inte att AA haft bristande socialt stöd och inte heller att han haft bristande beslutsutrymme. Av handlingarna i målet framgår inte på vilket sätt AAs arbetsförhållanden som brandmästare ändrats sedan före sjukfallet 1997 (ryggskada), då han utöver sitt heltidsarbete dessutom hade en deltidsanställning som brandman, till november 2001 då han återgick till sitt arbete som brandmästare. AA har uppgett att efterarbetet pågick cirka ett år, men han insjuknade först cirka ett år efter att efterarbetet upphört. Det kan inte anses som ett tidsmässigt samband. När det gäller krav på varaktighet måste en sådan bedömning ingå som ett naturligt led eftersom livränta inte kan beviljas om inte sjukdomsbesvären är varaktiga. En stressreaktion kan ha utlösts av arbetet men den var inte orsaken till de kvarstående symtomen. AA har inte varit utsatt för sådana psykiska påfrestningar i arbetet att övervägande skäl talar för att hans skada skulle ha orsakats av någon skadlig inverkan i arbetet. Han är därför inte berättigad till livränta.

Försäkringskassan har inhämtat ett utlåtande från sin försäkringsmedicinske rådgivare, specialisten i psykiatri Kenneth Boss, som sammanfattningsvis anför att den samlande dokumentationen av angiven arbetsbelastnings omfattning, intensitet och varaktighet inte gör det sannolikt att den kan ge sådan skada som AA har, samt att besvärsbild och förlopp inte stöder med övervägande skäl att hög arbetsbelastning varit den väsentligaste anledningen till den varaktiga arbetsförmågan.

SKÄLEN FÖR REGERINGSRÄTTENS AVGÖRANDE

Lagrum m.m.

En arbetsskada är en skada till följd av olycksfall eller annan skadlig inverkan i arbetet. En skada ska anses ha uppkommit av sådan orsak om övervägande skäl talar för det (2 kap. 1 § LAF). Om en arbetsskada har medfört en nedsättning i den

Mål nr
1815-09

skadades förmåga att skaffa sig inkomst genom arbete kan han eller hon – under vissa förutsättningar – ha rätt till livränta (4 kap. 1 §). Med annan skadlig inverkan avses i princip varje faktor i arbetsmiljön som kan påverka den fysiska eller psykiska hälsan på ett ogynnsamt sätt. Lagstiftningen bygger alltså på ett generellt arbetsskadebegrepp. Det har motiverats bl.a. med att det ska vara lätt att fånga upp förändringar inom medicinsk och teknisk utveckling (prop. 2001/02:81 s. 40).

Den nuvarande bevisregeln infördes genom lagstiftning som trädde i kraft den 1 juli 2002. Före lagändringen skulle bedömningen av om någon drabbats av en arbetsskada göras i två led. I det första ledet prövades om den försäkrade hade varit utsatt för skadlig inverkan. Beviskravet i detta led var *hög grad av sannolikhet*. I det andra ledet gjordes en bedömning av sambandet mellan den skadliga inverkan och den försäkrades skada. Beviskravet här var att det skulle föreligga *övervägande skäl* för samband.

I förarbetena till den nuvarande regleringen uttalas bl.a. att förändringen innebar en viss uppmjukning i kraven på visad skadlighet och att prövningen av om det föreligger en arbetsskada ska grundas på en helhetsbedömning (a. prop. s. 40 ff. och s. 102). Vid denna bedömning ska en skada anses ha uppkommit på grund av skadlig inverkan om *övervägande skäl* talar för det, dvs. samma beviskrav som tidigare gällde för det andra ledet.

Regeringsrättens bedömning

Vid sin prövning av förslaget till nytt beviskrav underströk Lagrådet att lagtillämpningen, om den inte skulle präglas av alltför stor skönsmässighet, genomgående bör bygga på vetenskapligt väl grundade kunskaper. Regeringen instämde i den uppfattningen och framhöll att det ska finnas en vetenskapligt förankrad medicinsk grund för bedömningen om skadlighet i arbetet, men att det inte bör krävas ”full vetenskaplig bevisning” (a. prop. s. 42 f.). Mot bakgrund

Mål nr
1815-09

av de studier som har tillkommit under senare år konstaterar Regeringsrätten att det får anses sannolikt att hög arbetsbelastning och stress kan orsaka psykisk ohälsa, se bl.a. Utmattningssyndrom – stressrelaterad psykisk ohälsa (Socialstyrelsen 2003) och Westerholm, P. (red.), Psykisk arbetsskada (Arbete och hälsa 2008;42:I Göteborgs universitet).

Frågan i målet är om övervägande skäl talar för att de sjukdomsbesvär som sätter ned AAs arbetsförmåga är en följd av att han har utsatts för skadlig inverkan i arbetet. För att avgöra detta måste omfattningen och varaktigheten av de påfrestningar som har förekommit i arbetet värderas. När det gäller psykisk ohälsa ska bl.a. hög arbetsbelastning, stress och bristande kontroll över det egna arbetet beaktas. Den försäkrades fysiska och psykiska tillstånd och sårbarhet har också betydelse. Vidare är det tidsmässiga förhållandet mellan exponeringen för den skadliga inverkan i arbetet och besvärens uppkomst av intresse liksom besvärens varaktighet. Slutligen måste det prövas om konkurrerande skadeorsaker kan medföra att det inte finns tillräckliga skäl för att anse att skadan har uppkommit på grund av arbetet.

AA har som skadliga faktorer främst åberopat hög arbetsbelastning. Han har också anfört att han inte fick avlastning trots att det hade utlovats. Vidare har han uppgett att det i hans ordinarie arbete ingick psykiskt påfrestande arbetsuppgifter, t.ex. i samband med olyckor, drunkningar och självmord.

Av utredningen framgår att han som befäl inom Räddningstjänsten hade en mycket hög arbetsbelastning under november och december 2000 i samband med översvämningar i Arvika. Han hade också overtidsarbete i viss omfattning under tiden därefter fram till sjukskrivningen som inleddes i december 2002. Arbetet har till sin karaktär inneburit höga psykiska krav, åtminstone tidvis.

Mål nr
1815-09

Med hänsyn till att den mycket höga arbetsbelastningen förekom under en begränsad tid och att AA inte blev sjukskriven förrän betydligt senare finner Regeringsrätten inte att de sjukdomsbesvär som satt ned hans arbetsförmåga kan antas ha orsakats av den höga arbetsbelastningen. Inte heller med beaktande av de övriga omständigheter som han har åberopat kan övervägande skäl anses tala för att besvären har orsakats av faktorer i arbetet.

Sten Heckscher

Gustaf Sandström

Karin Almgren

Anna-Karin Lundin

Annika Brickman

Anna Samuelsson
Föredragande regeringsrätts-
sekreterare

Avd. I

Föredraget 2010-10-06